

Király vagyok!

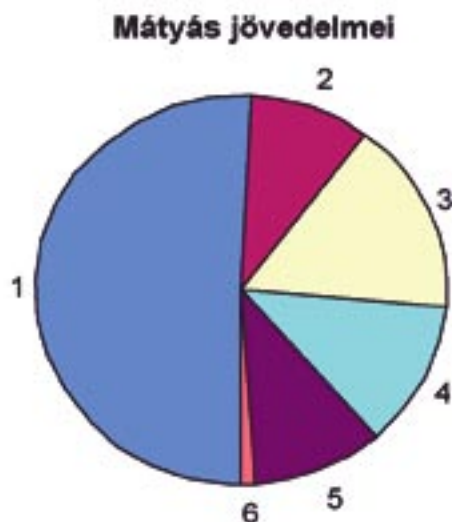

7/2A

MÁTYÁS A FORRÁSOK TÜKRÉBEN

SZEMELVÉNYEK

1.

A kortárs követ, Fontana szerint Mátyás jövedelmei a következőképpen oszlottak meg:

1. rendkívüli hadiadó	250 000 arany
2. városok+szászok	47 000 arany
3. só	80 000 arany
4. pénzverés+ bányakamrák	60 000 arany
5. koronavám	50 000 arany
6. zsidók és oláhok ötvenede	6 000 arany

2.

Erdély és Moldova felütik magokat, a király szerencséjének ellen mernek rúgni: bolondok, nem jól gondolták meg a végét. Nehéz az alattvalóknak igazságos király ellen támadni, a király méltósága csak maga is eloszlatja a bolond s pártolkodó felhőket. Erdély adónak nagyságát veszi okul, de rosszul. Szükséges királynak az adó, főképpen az olyan királynak, mint Mátyás volt. Neque quies gentium sine armis, neque arma sine stipendiis, neque stipendia sine tributis haberi queunt. (*Nincs a népeknek nyugalma hadsereg nélkül, nincs hadsereg zsold nélkül és zsold adók nélkül.*) Ez király sem bolond épületekre, sem eszelyős költséges vendégségekre, sem bolondok gazdagítására nem költötte az ország jövedelmét, hanem hazája megmaradására, dicsőítésére és öregbülésére. Kicsoda nem kívánná maga értékével segíteni az ilyen királt? Ugyan nehéz külön helyre nézni a szegénységnek munkáját s vérét, hogy megyen; s e miatt szoktak mindenkör az országok megzöndölni, mikor az ő értékeket a királyok torkon verve kivesszik, s nincs láttatja, avagy ha van is, olyan, aki a községet desperációra (*a népet kétségbeesésre*) indítja, holott abból a jövedelemből egynehány rossz gazdagul meg az Isten és az emberek ellenére.

Zrínyi

7/2B

MÁTYÁS A FORRÁSOK TÜKRÉBEN

SZEMELVÉNYEK

3.

Mátyás 1486. évi dekrétumából (részlet)

9. Cikkely

Szolgabírákul az egyes megyékben tehetősebbeket válasszanak ...

Továbbá, mivel mindenik megyében olyan nemeseket szoktak szolgabírákká megválasztani, kikről tudva van, hogy tehetségre és vagyonosságra nézve a többiek mögött állnak, aminek következtében megesik, hogy félelemből, kedvezésből és fizetésért igen sok hasztalanságot követnek el,

Ezért határoztuk: hogy ezentúl nem ilyeneket, hanem derék és érdemes jómódú birtokos embereket kell minden vármegyében az ott lakók közül megválasztani...

39. Cikkely

Továbbá, mivel a jobbágyok vagy parasztok erőszakos és jogtalan elvitele miatt különféle zúgolódások és különféle panaszok, különféle perpatvarok és egyenetlenségek is támadnak:

Ezért megállapítottuk, hogy mindazokat a jobbágyokat, kiket egy év óta a jelen vízkereszt ünnepnapjáig bárki jogtalanul és az ország szokása ellenére elvitt, az ispán felszólítására urainak vissza kell adni ...

Ezt pedig mindenekelőtt a királyi felség és a felséges királyasszony jószágaiban kell megkezdeni, azután pedig másoknak a jószágaiban.

Jövőre pedig senki se merje másoknak (eltávozni kívánó) jobbágyait hatalmasul és az ország szokása ellenére, valamely kigondolt ármánnyal visszatartani, úgy hogy szegényeknek szabadságukban álljon akár helyben maradni, akár eltávozni ...

4.

Mátyás 1486. évi dekrétumából (részlet)

Továbbá, hogy felséged mind a saját szükségeiről, országunknak szabadságáról, helyre állításáról és a törökök támadásai ellen megoltalmazásáról minél hathatósabban gondoskodhassék, ígérjük, hogy felségednek a következő öt esztendőn keresztül, az 1479-iki január elsejétől számítva, jobbágyaink minden kapuja után egy-egy forinttal fogunk adózni, úgy hogy ez az adó első ízben a jövőesztendő január elsején, azontúl pedig mindig november 11-ikén hajtassék be.

Ezt az ajánlatot olyképen tesszük, hogy felséged az alább következő cikkelyeket elfogadni méltóztassék.

Először. A következő öt esztendő leforgása alatt a főpapok, zászlós urak, előkelők, nemesek és az ország összes rendei semmiféle körülmények között felségednek és országának ellenségei ellen táborba szállani ne tartozzanak, azt az esetet kivéve, hogy ha felségednek ezt az országát a német császár, a török császár, a lengyel király, a cseh király vagy a ruméliai vezérpasa személyes vezérlete alatt álló hadsereg támadná meg; a mely eset bekövetkeztével az ország rendei kötelesek fejenként táborba szállani, és ettől a kötelezettségtől magát senki pénzen meg nem válthatja.

Minden adókivetésnél föl lesznek mentve az adózás alól: az egytelkes nemesek, a nemesek és háznépük házai, mindazok, a kik urak szolgálatában állanak és az urak költségén élelmeztetnek, a falusi bírák, a nagyon szegény emberek, az elpusztult helyek és malmok, a zsellérek közül pedig azok, kik nem saját szántóföldjüket vagy szöllejüket művelik.

7/2C

MÁTYÁS A FORRÁSOK TÜKRÉBEN

SZEMELVÉNYEK

5.

Mátyás 1486. évi dekrétumából (részlet)

A következő öt esztendőben, az ország szegénysége miatt, az ország összes vármegyéiben a vármegyei gyűlések és a vármegyei törvényszékek ne tartassanak meg; kivéve Pozsega, Valkó, Szerém, Baranya, Csanád, Temes, Zaránd és Arad megyékben, a melyeknek területén, mint mondják, lopások, rablások, az emberek csonkítása, áruba bocsátása, lefejezése és egyéb sokféle bűntények követtetnek el ... Az öt esztendő letelte után pedig a vármegyei gyűlések csak a főpapok, zászlós urak és előkelő nemesek tanácsára hívassanak egybe ...

Mivel ez az ország azáltal, hogy egyéb sérelmeken kívül a lovas és gyalog hadaktól súlyos elnyomást szenved, végső pusztulásra és nagy elkeseredésbe jutott, úgy hogy a szegény lakosok életük fönntartására a legszükségesebbet is alig szerezhetik meg; legalázatosabb és hódolatteljes kérelmeinkkel esedezünk, hogy felséged, a mi hűséges szolgálatainkat és országunk pusztulását tekintetbe véve, módját ejteni méltóztassék, hogy az ország némiképen föllélegzeni bírjon, és erőhöz juthasson; különösen arról gondoskodjék, hogy az ország lakosai a hadaktól elnyomást, pusztítást ne szenvedjenek, a vég helyek számára ingyen munkák végzésétől és élelmi szereknek ingyen szállításától megkíméltessenek, a nemesek udvaraiban és házaiban katonák meg ne szálljanak.

6.

Mátyás mindent mindig nyilvánosan, mindenkinek szemeláttára cselekedett, nyilvánosan, kegyesen meghallgatott mindenkit, nyilvánosan mulatozott és beszélgetett, mert úgy tartotta, hogy csak a rossz cselekedethez való a sötétség, a tisztességes életnek azonban a napfény csak díszére válik. Mindenkit könnyen bebocsátott magához, ügyeiket azonnal elintézte, nem halogatta a kérelmezők reményeinek teljesítését, és nem az udvari szolgák különféle rendei útján intézkedett, hanem mindent maga végzett. Ellenségeit is, mint barátait, bosszúállás helyett jótéteménnyel győzte le; szerencséjében nem bizakodott el, hanem hálát adott az Istennek, mert többet bízott abban, ha szerencséje idején imádkozik, mint ha csupán csak a szerencsétlenség napjaiban tesz fogadalmakat. Szorult helyzetében vidámságot színlelt, szerencséjében komoly és jóságos volt. Nem haragudott, ha valaki nyíltan megmondta az igazat; kinevette a kérkedőket; de a bohócokat és üres bölcselkedőket kelleténél többre becsülte. Csak az igazán megérdemelt dicséretet fogadta el, a bölcsességet inkább tettekkel gyakorolta, mint szóval. Barátaihoz igen jó volt a szíve, ellenségei iránt rettenetes.

A harcban vakmerő katona, békében a kérésre könnyen hajló fejedelem volt; az érdemeseket méltóan jutalmazta. A katonai ügyekben rendkívül jártas volt.

Bonfini

7.

... Ha Mátyás király sajátkezűleg ír levelet, nagyon röviden ír, kézírata gyönyörű átmenetet mutat az új módi és a régi formájú betűk között. Meghitt barátjainak szokott így írni, amit többször láttam; János esztergomi érseket, akit akkor rendkívül kedvelt, rendszeren saját kezűleg írt levelében hívta meg magához.

... A király képzettségének tökéletesítését az is elősegítette, hogy atyja, János, kit az olaszok Oláhnak neveznek, mikor észrevette fia éleseszűségét, minthogy maga nem tudott latinul, ha valami fontos ügyet kellett elintéznie, a pápai követekkel kellett tanácskoznia, mindig csak fiát használta tolmácsul, úgy, hogy Mátyás még egész fiatal korában belejött a nehéz dolgok elintézésébe ...

Bonfini

7/2D

MÁTYÁS A FORRÁSOK TÜKRÉBEN

SZEMELVÉNYEK

8.

Egyéniségéről, csakúgy, mint tetteiről, a legellentétebb hírek maradtak reánk. Hívei szemében félisten, riválisai szerint a megtestesült ördög. Átkozódások s rajongó dicséretök ködéből a tények, a tettek világossága derít fényt a bonyolultabb, ellentmondásos, nemcsak rossz, mindenképpen kivételes méretű jellemre, kora kiváló emberére.

Tizenöt éves korában, amikor hatalomra került, még aligha volt kiforrott jellem. De gyermek sem volt. Korábban kiváló tudósok, humanisták nevelték. Több nyelvet beszélt, megtanulta az akkor ismert tudományok elemeit, s elsajátította az olthatatlan vágyat arra, hogy még többet tudjon. Később sem sajnálta az időt, hogy tábori ágyán, éjjel olvasson antik írókat, hogy kora kiváló tudósaival s művészeivel levélben vagy élőszóban eszmét cseréljen, s így képezze magát. Ez nemcsak a reneszánsz műveltség magyarországi terjesztésében, hanem államfői gyakorlatában is segítette. De politikában s hadvezetésben alkalmasint többet jelentett a tapasztalat, amit apja mellett s később – megválasztása előtt s a rákövetkező nehéz években – gyakorlat útján szerzett. Az évek formálták azzá, aminek később ismerték.

Bonfini

9.

Lebírhatatlan akarat és becsvágy fűtötte. Apjáról is feljegyezték, hogy „ambíciója nem ismer határt”. Anyjától pedig, aki féltékenyen őrzött vagyonát hajlandó lett volna feláldozni gyermeke életéért, egy Mátyás királyságát fenyegető lázadás kapcsán idézték a kemény mondást: „inkább halva lássam fiamat, mint korona nélkül”. Királyságának tartására, sőt gyarapítására nemcsak az apjától örökölt, általa tovább fejlesztett államerősítő politika, hanem saját személyes becsvágya is sarkallta. Milyen hallatlan szívóssággal, kérlelhetetlen céltudatossággal, eszközeiben mily megdöbbentő változatossággal törekedett arra, amit egyszer maga elé tűzött! Hogyan őrizte, két marokkal fogva, amit sikerült a hatalmába keríteni! S hogyan dobta el, ha feleslegessé vált, akadályá más, nagyobb cél elérésében!

Bonfini

10.

A szerénység és a fegyelmezettség pedig, mint minden embernek, mind a királyoknak – akik majd más királyoknak példaképpül fognak szolgálni – a lehető legszükségesebb. Mit szóljak a bölcsességről, minden erény szabályozójáról és kormányzójáról, midőn az embernek semmiféle, még középszerű tette sem nélkülözheti azt? Milyennek és mekkoráknak kell lenni annak a királyokban, akik mindig a legfontosabb és legkomolyabb dolgokkal foglalkoznak? Valóban a tudományosság és az ékesszólás semmi módon sem hiányozhat abból, aki az embereknek oly sok ezrein fog uralkodni, oly sokért lesz felelős, oly sok és különféle dolgokban fog dönteni.

A műveletlen király ugyanis – ahogy azt általában ilyen helyen mondják – megkoronázott számár. Mert hogyan fog törvényeket hozni, véleményt mondani, igazságot szolgáltatni, hogyan fogja az országot kormányozni, ha nincsen neki – nem azt mondom, hogy valamelyes vagy közepes, hanem – igen nagy és tökéletes jogi tudása? Akár a városban, akár a táborban tartott gyűlésen felszólalni, a tanácsban véleményt adni, a követeknek vagy másoknak, akik hozzá jönnek, megfelelni.

Bonfini

7/2E

MÁTYÁS A FORRÁSOK TÜKRÉBEN

SZEMELVÉNYEK

11.

Nem volt meg benne az a királyi gőg, ami századunk oly sok királyát elfogta. Nem hordott örökösen aranyos bíborpalástot, ebédlője és trónterme nem volt állandóan díszben, hogy a belépők szemét elkápráztassa, nem volt palotájában a szolgáltnak és ajtónállóknak egész serege, s nem állott mellette száz meg száz íródeák, a kik hosszas kérések után is csak nagynehezen írásban méltóztatnak felelni. Rendesen egyszerű háziruhában járt, de ha valami különös alkalom követelte, igen gondosan öltözött. Beszéde lassú, komoly, rövid, de mély tartalmú volt, kemény szavakat gyakran és fokozva használt, de ízetlenséget soha nem lehetett tőle hallani. Vitatkozás közben ellenfelét röviden szokta megcáfolni és meggyőzni. Katonái előtt hévvel beszélt; sok nyelvet tudott: a török és görög kivételével az összes európai nyelveket beszélte. Emlékező tehetsége nem volt kisebb, mint Scipióé, Mithridatesé vagy Simonidesé. Az élceket és tréfákat nagyon kedvelte; s néha annyira leereszkedő volt, hogy mikor barátaival otthon étkezett, még a főzésnek is utána nézett.

Bonfini

12.

Mikor tehát a magyarok az annyi kiválósággal díszített királyukat elvesztették, hirtelen oly nagy félelem fogta el őket, hogy úgy látszott, mintha fejedelmükkel együtt régi vitézségüket, erejüket, vakmerőségüket és hírnevüket is elvesztették volna. Kitűnt tehát, hogy inkább ők nyertek a királytól erőt, bölcs belátást és bátorságot, mint az őtőlük. Úgy látszott, mintha Mátyással együtt a magyar dicsőség, bátorság és hírnév is veszendőnek indult volna. Az urakat hirtelen oly rémület szállotta meg, mintha valamennyien pásztor nélkül a vadállatok tanyájára kerültek volna. Akik tehát azelőtt a királynak a hibájául rótták fel, hogy a népet a jogosnál sokkal nagyobb adókkal terheli, hogy a főurakat és nemeseket az örökös hadakozással tönkreteszi, hogy háborút háborúra indít, és a nyugalmat, a békét egyáltalán nem kedveli, halála után félelmükben valamennyien másképpen beszéltek, s hosszasan meggyászolták a vitéz és győzhetetlen fejedelmet. Most már a nép és a parasztság is siratja, amely folyton panaszkodott az adók roppant terhe miatt, mert a nagy és többféle háborúk miatt évről évre négyszeres adót kellett fizetnie. Szívesen fizetnének már most hatszoros adót is, csak feltámaszthatnák halottaiból királyukat. A nemesség, amely panaszkodott, hogy a háború tönkreteszi, most a maga és az országa bukásától retteg.

Bonfini

7/3

NÉPÜNK HŐSEI

EGYÉNI FELADATLAP

Válassz ki egy olyan személyt, aki pozitív hősként él a magyar nép emlékezetében! Kérdezz meg néhány embert, hogy mit tud vagy gondol az általad kiválasztott hősről, és rendezett formában mutasd be írásban az így kialakuló képet! Ezután végezz egy kis kutatómunkát, és nézz utána, hogy a lexikonok mit tartanak fontosnak megemlíteni ugyanerről az emberről. Jegyezd le ezt is, majd hasonlítsd össze a kétfajta forrásból kapott képet, és próbáld meg értelmezni a különbségeket!

A kiválasztott hős neve:

Jellemzői az emberek kollektív emlékezetében:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Jellemzői a lexikonok alapján:

.....

.....

.....

.....

.....

A két kép közötti különbségek, és ezek lehetséges okai:

.....

.....

.....

.....